

nőttoktatásban működő pedagógusok továbbképzésén pedig rendszeresen gondoskodni kell a könyv- és könyvtárhasználati tapasztalatok átadásáról. Az összegyűjthető tapasztalatokat módszertani kiadványok útján terjeszteni kellene.

A későbbiekben szükség lenne a dolgozók iskoláiban érvényes tantervekhez kiegészítő

módszertani útmutatót kidolgozni, amely tendenciájában támogatná a többkönyvű oktatást.

Persze ezek az elképzelések hosszú távon is csak akkor valósulhatnak meg, ha egyetértőkre találunk az OPI, az OPKM, a felsőoktatási intézmények, a művelődési tárca illetékesei között.

Kériné Tóth Ildikó

Egy iskolai könyvtári ellátórendszer működésének tapasztalatai

A Győri Városi Könyvtár kebelében 1978-ban kezdte meg működését az Iskolai Könyvtári Központ (a továbbiakban IKK), amelynek az volt a feladata, hogy gondoskodjon a város iskolai könyvtárai (induláskor 12) számára a gyűjtőkörükbe tartozó könyvek beszerzéséről és feldolgozásáról. Ehhez a városi könyvtár szakembereket, a fenntartó városi tanács induláskor 80 ezer forintot, később fokozatosan növekvő könyvbeszerzési keretet biztosított, amely az utóbbi években az intézmény fenntartási, működési költségeinek emelkedése miatt szelektíve csökkent. A városban működő 24 általános iskolai könyvtár közül ma 19-et lát el az IKK, kettő – mint kettős funkciójú könyvtár – a városi könyvtár fiókkönyvtári hálózatába tartozik, három pedig önálló (ÁMK, gyakorló és speciális – korábbi kisegítő – iskola).

Mivel a rendelkezésre álló terjedelem nem teszi lehetővé a több mint tízéves tevékenység részletesebb ismertetését (ez egyébként a *Kisalföldi Könyvtáros* 1989. 2. számában megtörtént), csak a tapasztalatokra, a megoldott feladatokra és a megoldatlan problémákra térek ki, illetve bizonyos megoldási javaslataimat próbálom nyilvánossá tenni, amelynek egy része valószínűleg vitatható is.

Működési feltételek, szervezeti és személyi kérdések

Az eltelt több mint 12 év alatt az IKK meg lehetőségen „változatos” körülmények között, különböző helyeken működött, míg 1988 tava-

szán – a városi könyvtár új épületének bővítése során – elfogadható elhelyezést nyert, és a korábban gyakran cserélődő munkatársak is stabilizálódtak, 1988 nyara óta az akkori négy közül három ma is itt dolgozik. Közülük egy egyetemi, egy főiskolai könyvtár szakos végzettségű, egy könyvtárkezelői végzettséggel rendelkezik.

Korábban az IKK csak az állománygyarapítást és a feldolgozást végezte. 1987-ben létszámfejlesztést kapott, és így ráállhatott a módszertani munkára is.

A személyi és a könyvbeszerzési feltételek biztosítása mellett a városi könyvtár fedezi az IKK működésének egyéb anyagi-technikai szükségleteit is (gépkocsi a szállításokhoz, nyomtatvány és irodaszer beszerzést a feldolgozáshoz. Robotron írógép, C64-es számítógép Deltex szövegszerkesztővel, másolás a könyvtár másológépén, kiküldetési költségek stb.). A jövőben talán arra is lesz mód, hogy az állománynyilvántartást PC számítógépre vigyük, mivel ilyen géppel már rendelkezik a városi könyvtár.

1987 őszén felmértük az iskolai könyvtárak helyzetét. A 19 iskolai könyvtár közül 11 rendelkezett önálló helyiséggel, a többi tanteremben volt, de szabadpolcos elhelyezéssel, hét iskolában volt katalógusszekrény, nyolc helyen főfoglalkozású, két helyen részfoglalkozású, nyolc helyen órákedvezményes, egy helyen pedig társadalmi munkás könyvtáros. A könyvtárosok közül 11 felsőfokú, kettő középfokú könyvtárosi szakképesítéssel rendelkezett, hatan alacsonyabb tanfolyamot végeztek. A tanulók

magas létszáma miatt önálló helyiséget később is csupán két helyen tudtak biztosítani, de – részben saját erőből, részben a különböző pályázatokon nyert fejlesztési összegekből – bővítették a berendezést, ma már valamennyi iskolában van katalógusszekrény. A személycserék csaknem kivétel nélkül javították a szakképzettségi arányt, és nőtt a könyvtári munkára fordítható idő is. Jelenleg csupán három iskolában rövidebb a könyvtári munkaidő heti 10 óránál, a többiben átlag heti 20 órában végeznek könyvtári munkát a kettős munkakörű pedagógus könyvtárosok. Többségük felsőfokú – 13 tanárképző főiskolai, kettő tanítóképző szakkolégiumi – végzettségű, csupán két iskolában dolgoznak középfokú szakképzettséggel, és két főnek nincs könyvtárosi szakképesítése (az egyik alapfokú tanfolyamot végzett).

Allományalakítás, feldolgozás, feltárás

Az IKK megalakulása után a központi ellátásba bevont iskoláknak továbbra is megmaradt a könyvbiztosítási keretük, az állománygyarapítás gyakorlatilag párhuzamosan történt. Ennek következtében gyakori volt az egyébként szükséges, az *Új Könyvek*ben általános iskoláknak javasolt művek két példányban történő beszerzése és feldolgozása. Problémát okozott az is, hogy csupán hét iskolának volt szerződése a Könyvtárellátóval, a többiekben a rendelkezésre álló kevés (általában évi 2–10, néha 15–20 ezer forintos) keretet is rendszertelenül használták fel.

1988 tavaszán 12 (majd később újabb két) iskolával megállapodást kötött a városi könyvtár. Ennek alapján az iskola könyvbiztosítási keretét (vagy annak jelentősebb részét) átutalja a könyvtár folyószámlájára, amely – a saját költségvetésében az IKK rendelkezésére álló kerettel együtt – „leszerződi” a Könyvtárellátóval. Az egyes iskolák számára előfizetett *Új Könyvek* alapján az iskolai könyvtáros javaslatot tesz a beszerzendő művekre, amelyeket az IKK munkatársai összesített jegyzékben rendelnek meg, majd feldolgozás után kiszállítják az iskolához (korábban a megrendelés az egyes iskolák könyvtárosainak megkérdezése nélkül történt). Azokat a műveket, amelyeket nem a Könyvtárellátótól szerzünk be, teljes könyvtári feldolgozás (bibliográfiai leírás, katalóguscédula készítése, szerelés stb.) után

küldjük meg az iskolai könyvtárosoknak. A könyvekhez szükséges katalóguscédulákat az IKK mindig megrendelte, illetve elkészítette és folyamatosan megküldte az iskoláknak, így a katalógusépités egyik feltétele adott volt, mégsem épültek meg mindenütt a katalógusok, kevés volt a könyvtári munkára fordítható idő, a szaktudás, az iskolák többségében nem volt katalógusszekrény sem. 1988-tól a nem főfoglalkozású könyvtárosok számára előrendezve küldjük meg a katalóguscédulákat. Ezzel jelentős adminisztratív munkától mentesülnek.

Mivel korábban az IKK munkatársai általában csak az iskolai könyvtárak számára javasolt műveket szerezték be egy-egy példányban, ez nem merítette ki a rendelkezésre álló keretet, így több éven keresztül jelentős maradvány keletkezett. Az ellátórendszer keretében történő állománygyarapításnál ez megszűnt, a példányszámnál az eltérő iskolai igényeket is figyelembe tudjuk venni, így megszűntek a párhuzamos beszerzések, az összevont könyvbiztosítási keret révén színvonalasabb lett a beszerzés, növekedett a választék és a példányszám, illetve a nagymértékű könyvéremelkedéseket sikerült átmenetileg kompenzálni (1980-ig, 1990-ben már nem). A központi állománygyarapítással biztosítani tudjuk a folyamatos beszerzést a nyári (illetve a téli, tavaszi) szünetben is.

Módszertani munka, szervezés, a munkaközösség működése

Az iskolai könyvtári módszertani munka 1987 szeptemberében kezdődött meg az IKK keretében, azzal, hogy személyes látogatás során megismerkedtem valamennyi iskola könyvtárának körülményeivel. Az erről készített összesítő jelentést a városi tanács művelődési osztálya megküldte az iskolák igazgatóinak.

A tapasztalatokat megvitattuk az iskolai könyvtárosokkal, majd az „anyag” az igazgatói munkaközösség elé került. A tárgyaláson a művelődési osztály és *Dán Krisztina* személyében az OPKM is képviseltette magát. Az elhangzott észrevételeket felhasználva 1988 februárjában javaslatot terjesztettünk a művelődési osztály elé, amely a következőket tartalmazta: a művelődési osztály az általános iskolai könyvtárak fejlesztését az iskolai önállóságot figyelembe véve támogassa; a tanulólét-

szám csökkenésével bekövetkező pedagóguslétszám-csökkentéseknél vegyék figyelembe a könyvtár létszámfejlesztési szükségletét, oly módon, hogy legalább heti 20 órában dolgozó felsőfokú könyvtárosi szakképesítéssel rendelkező pedagógus könyvtárost alkalmazhassanak; a létszámcsökkenés következtében felszabaduló tantermekben biztosítsanak a könyvtárnak önálló helyiséget; a folyamatos fejlesztést jól szolgálja, ha évente, konkretizált szempontok szerint, pályázatot írni ki az osztály az iskolák számára mintakönyvtár létesítésére, aminek lebonyolítását az IKK végezné, és közreműködne az értékelés előkészítésében és végrehajtásában is; ugyancsak pályázat kiírását javasoltuk báziskönyvtárak kialakítására is; a kettős, ezért gyakran párhuzamos (iskolai és IKK) beszerzés és feldolgozás kiküszöbölésére a központi ellátórendszer továbbfejlesztését javasoltuk, oly módon, hogy az IKK az iskolák költségvetésében szereplő könyvbeszerzési keret terhére is elvégzi a beszerzést és feldolgozást, ha azt – a velük kötött megállapodás alapján – átutalják a városi könyvtár számlájára; javasoltuk, hogy az iskolai könyvtáros munkaközösség-vezető kapja meg az őt ezért a munkáért megillető órakedvezményt és pótlékot.

A munkaközösség-vezető 1989. februártól a városi könyvtártól kapja a megbízási díjat, a pályázatok kiírásához elkészítettük a tervezetet, de anyagi fedezet hiányában sem a kiírás, sem a báziskönyvtár létrehozása nem történt meg, bár a „művelődési osztály az iskolai könyvtárak továbbfejlesztésének szükségességével, annak pályázati formában történő megvalósításával, elősegítésével, a báziskönyvtár indokoltságával elviekben egyetért, a maga részéről ezeknek gondolatát támogatja is...”, azonban „ezeknek a szándékoknak a teljes, de még részbeni megvalósítását sem tudja anyagiilag támogatni”.

Maradt tehát az iskolai önállóság, amelynek keretében az iskolák igazgatói mindenütt fontosnak tekintik a könyvtárat és anyagi lehetőségeikhez mérten fejlesztik is. Saját anyagi eszközeiket az iskolák pályázatokon nyert összegekkel egészítették ki. Voltak közvetlen könyvtárfejlesztési célra beadott pályázatok is (ezeken 1988 és 1990 között 10 iskola nyert 20–50 ezer forintos támogatást), de gyakori, hogy a megyei és minisztériumi vagy más országos közoktatás-fejlesztési pályázatoknak is része az iskolai könyvtár fejlesztése, ami leginkább a könyvbeszerzési összeg növelésében

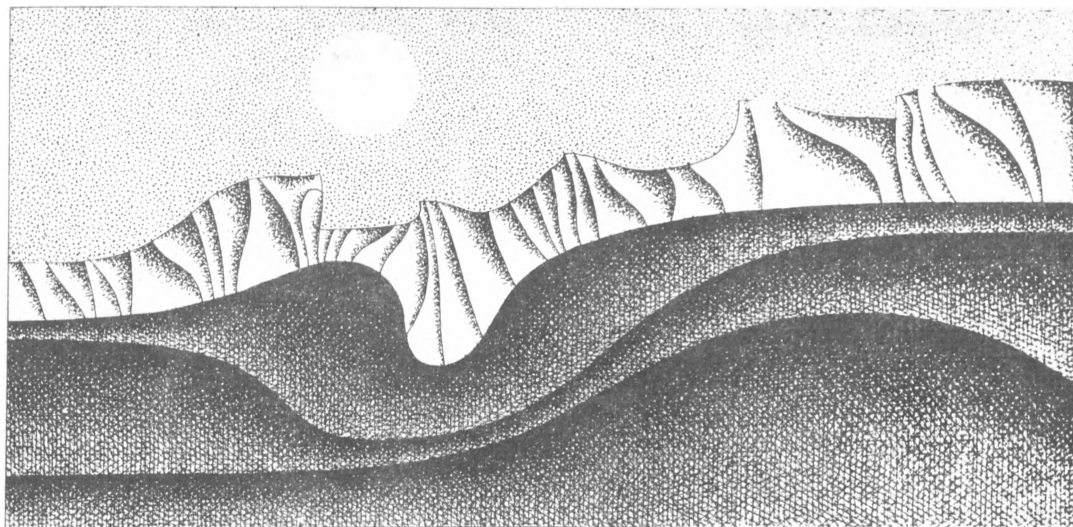
nyilvánul meg, de berendezés-kiegészítés is történt az így nyert összegekből. A Németh L. J. Általános Iskola a közoktatás-fejlesztési alapról *A könyv mint eszköz, a könyvtár mint színtér a nevelési problémák megelőzésében és leküzdésében* című pályamunkájával nyert 1990-ben 300 ezer forintot, amelyből 120 ezret a könyvállomány gyarapítására fordít, de bővítte a berendezést is.

1989 tavaszán az egyes iskolák igazgatóival előzetesen egyeztetett fejlesztési tervet állítottunk össze, amely tartalmazta az akkori helyzetképet, a 203/1986. sz. MM útmutató alapján az egyes iskolákra nagyságrendjüknek megfelelően meghatározott fejlesztési követelményeket és az egyes iskolák által 1992-ig tervezett helyiség- és létszámfejlesztést. A tervet összeállításánál az alábbi fő szempontokat vettük figyelembe: 1992-ig minden 16 tanulócsoporthoz vagy annál nagyobb iskolában legyen legalább egy főfoglalkozású felsőfokú könyvtáros szakképesítésű pedagógus könyvtáros, a 32 tanulócsoporthoznál nagyobbakban pedig kettő; ahol még nincs önálló helyiség és/vagy főfoglalkozású könyvtáros, az önálló helyiség megoldásáig legelőbb heti 20 órában könyvtári munkát végző kettős munkakörű pedagógus könyvtáros legyen; a már elért színvonalat (helyiség, létszám) tartsa meg minden iskola, akkor is, ha esetleg már megközelíti vagy netán elérte az 1995-ös követelményeket; mind a könyvtáros-létszám, mind a helyiség a demográfiai hullámvölgy következtében felszabaduló bérrel és tantermekben valósítható meg, ehhez azonban a fenntartó segítsége is szükséges, oly módon, hogy a felszabaduló létszám- és bérkeret terhére engedélyezze a könyvtári munkaidő növelését, a főfoglalkozású könyvtáros(ok) alkalmazását.

*

A fenti elvek alapján 1992 (többségében azonban már 1990, illetve 1991) szeptemberéig három iskola kivételével valamennyi helyen tervezik a legalább egy tanterem nagyságú önálló könyvtárhelyiség és egy főfoglalkozású könyvtáros biztosítását.

Az iskolák rendszeres látogatásán kívül különböző írásos útmutatókkal (állománygyarapítási, katalógus-szerkesztési, az igazgatók részére készített könyvtárellenőrzési-értékelési szempontok) megkönnyítettük az iskolák, az iskolai könyvtárosok munkáját, több esetben együttműködtünk a pályázatok elkészítésében,

illetve több pályázatot nyújtott be az IKK is. Az iskolai könyvtárosok és az IKK munkatársainak munkáját segítették a megyei könyvtár által összeállított és az MPI-vel közösen kiadott módszertani útmutatók, bibliográfiák (az iskolai könyvtár működési rendje, gyűjtőköri szabályzat készítésének szempontjai, bibliográfia a könyv- és könyvtárhasználatra neveléshez, az iskolai könyvtárakat érintő jogszabályok gyűjteménye – az utóbbit közösen állítottuk össze), de fontos dokumentumok voltak az OPKM által készített anyagok is, amelyek egy része megjelent a *Könyv és Nevelésben*, de annak megszűnése – *vagy talán csak szüneteltetése?! –* után csak személyes kapcsolatok útján jutottunk hozzájuk, pedig többségük nyilvánosságra kíváncszott volna.

Mivel a helyszíni tapasztalatok szerint a korábbi rendszertelen állománygyarapítás következményeként hiányosak az iskolai kézikönyvtárak, összeállítottuk azoknak a műveknek jegyzékét, amelyeket a kézikönyvtárban célszerű elhelyezni. Ennek felhasználásával szeretnénk volna pótolni a hiányosságokat, de a szükséges fedezetet nem sikerült megszerezni hozzá.

Az 1988 decemberében megalakult iskolai könyvtáros munkaközösség számára évente 3–4 alkalommal szervezünk továbbképzést a munkaközösség-vezetővel és a könyvtári szaktanácsadóval közösen, ezeken a legfontosabb szakmai (állománygyarapítás, katalógusépítés stb.) és könyvtárpedagógiai kérdések (a könyv- és könyvtárhasználat oktatása, könyv-

tárhasználatra épülő tanítási órák a könyvtárban, bemutató órák stb.) kerültek napirendre. (A munkaközösség működési szabályzatát már az első összejövetelre elkészítettük, és ott a könyvtárosok azt el is fogadták. A munkaközösség működésére vonatkozó megállapodástervezetet azonban néhány iskola nem fogadta el, mivel szerepelt benne a könyvtárosok szakmai továbbképzéseken, MKE rendezvényeken való részvételének költségtérítése és az ezek miatt esetleg felmerülő helyettesítési díj kifizetésének vállalása is.)

A munkaközösség négy tagja az MPI 1989. évi pedagógiai pályázatán fődíjat nyert a Könyv- és könyvtárhasználat tanítása az általános iskolában című tanmenetével. A lektorok javasolták további hasznosítását, kiadását. A kiadási költségek részbeni fedezetére különböző pályázatokat nyújtottunk be. A Szechenyi Alap és a megyei tanács méltányolta kérésünket, és 80, illetve (az utóbbit az MPI-n keresztül) 20 ezer forint támogatást nyújtottak. A terjesztésben közreműködtek a megyei pedagógiai intézetek és az FPI azzal, hogy a hozzájuk eljuttatott szórólapokat és megrendeléseket továbbították megyéjük iskoláinak, illetve saját információs kiadványaikban is hírt adtak róluk. Hasonló segítséget nyújtottak a megyei könyvtárak is. Így a *Könyv- és könyvtárhasználati ismeretek* címmel megjelentetett kiadvány remélhetőleg hasznos kézikönyve, oktatási segédlete lesz az iskolai könyvtárosoknak, de talán a gyermekkönyvtárosoknak is.

Problémák, feladatok

Az iskolai könyvtárak munkájában több évtizedes lemaradásokat kellene viszonylag rövid idő alatt pótolni. Ezek közül csak néhány fontosabbat sorolunk fel: a viszonylag alacsony beszerzési keretek miatt és a rendszertelen, nem folyamatos állománygyarapítás következményeként komoly hiányosságok vannak az állományban, elsősorban a kézikönyveknél; a szakképzett, főfoglalkozású könyvtárosok hiánya, illetve nem elegendő könyvtári munkaidő következtében sok a feldolgozatlan könyv; az egyébként is kevés helyet elavult, fölösleges vagy éppen a hozzá nem értés miatt beszerzett könyvek foglalják el, ezek kivonásától, selejtezésétől rosszul értelmezett vagyonsvédelemből, vagyonsféltésből idegenkednek az iskolák; a korábban beszerzett, mindeddig feldolgozatlan könyvek bibliográfiai leírásainak elkészítése, a szükséges katalóguscédulák gépelése, a könyvek szerelése a napi, folyamatos munkák mellett meghaladja még a főfoglalkozású iskolai könyvtáros munkaidejét is, nem beszélve a kettős munkakörűkről (az elvégzendő feladatok nagyobb része nem igényel felsőfokú, jó része még középfokú könyvtárosi szakképzettséget sem); országos átlagban az iskoláknak csak kisebb részében van katalógusszekrény, hiányos, gyakran nagyon szűkös, illetve egyáltalán nem megfelelő a berendezés, emiatt gondot okoz a gyakran kicsiny könyvállomány elhelyezése is, ami sok esetben arra inspirálja az iskolák vezetőit, hogy még kevesebb beszerzési keretet adjanak a könyvtárnak; a fenti és más okok miatt még mindig kevés iskolában van elfogadható katalógus vagy legalább katalóguskezdemény, márpedig katalógus és megfelelő könyvtári szakrend nélkül a könyvtárhasználati oktatás gyakorlatilag lehetetlen; az iskolai költségvetésekben rendelkezésre álló (az iskola működésével járó különböző költségek emelkedése miatt egyre nehezebben kiszorítható) összegek és az IKK (a fenti okok miatt szintén egyre csökkenő) kerete együtt sem elegendő az egyre magasabb áron megjelenő könyvek minimális példányszámú beszerzésére (az *Új Könyvek* egyik néhány évvel ezelőtti ismertetésében szerepel: „magas ára miatt nem javasoljuk a beszerzést”, pedig a könyv ára akkor 85 forint volt, ma már ez az alacsonyabb árak közé tartozik); a tanteremben elhelyezett szabadpolcos könyvtárak ugyan előrelépést jelentenek a folyosói szekrényekhez viszonyítva, de így is nehéz a könyvtárhasználat,

illetve a könyvtáros folyamatos munkája az ott tartott órák miatt. Nincs biztosítva az állományvédelem, a könyvtárhasználati órák megtartása csak óracserékkel oldható meg; az általános iskolai könyvtárosok foglalkoztatása sok gondot okoz, mivel kevés a főfoglalkozású, felsőfokú szakképesítésű pedagógus könyvtáros, illetve ahol mégis dolgozik ilyen, ő kénytelen elvégezni a felsőfokú szakképesítést nem igénylő technikai, adminisztratív munkákat is és kevés ideje marad az érdemi szakmai munkára, ezért a legtöbb helyen az ilyen feladatok maradnak el (pl. katalógusépités, könyvtárhasználati foglalkozások stb.).

Tervek, elképzelések, javaslatok

A fenti problémák egy része megoldható lenne, de: központi támogatásra volna szükség, hogy az általános iskolai könyvtárak is megrendelhesék a katalóguscédulákat az állományban meglévő művekhez, mint ahogy ez a középiskoláknál volt, természetesen nem a Könyvtárellátó üzleti vállalkozásaként, de mindenképpen annak közreműködésével, jelentős minisztériumi vagy más központi támogatással, talán éppen a *Könyvtár az iskolában alapítvány* segítségével; ha ez nem valósítható meg: az ellátó rendszerekbe centralizált személyi ellátottsággal és anyagi-technikai eszközökkel (írógép, katalóguscédula-másoló) a hálózatba tartozó iskolák számára a katalóguscédulákat visszamenőlegesen el lehetne készíteni, ez sem jelent azonban megoldást az ellátó rendszereken kívüli könyvtárak számára, pedig ma (még?) ezek vannak többségben.

Külön probléma, hogy milyen szakképzett-ségű könyvtárosokat alkalmazzanak az iskolai könyvtárban. A 203/1986-os irányelv az iskolák nagyságrendjének megfelelően tesz javaslatokat a különböző (felsőfokú, könyvtárkezelői) szakképzettségű könyvtárosok, illetve technikusok számára. Azokban az iskolákban azonban, ahol legalább egy kettős munkakörű vagy főfoglalkozású könyvtáros kellene, általában tanárképző főiskolai könyvtár-tanár szakos végzettségű pedagógus könyvtárost alkalmaznak. Az iskolai könyvtárosok nagyobb része pedig szívesen tanít és – véleményem szerint – szükséges is, hogy legalább egy osztályban tanítson. (Mindezek alapján azokban az iskolákban, ahol legalább egy főfoglalkozású könyvtárossal van szükség, célszerű (lenne?) az

alábbi munkaidő-megosztásban alkalmazni a könyvtári dolgozókat. (lásd: táblázat).

Ezzel meg lehetne oldani a színvonalasabb iskolai könyvtári munkát. Hiszen már egy könyvtárossal is lehetőség van a differenciált munkamegosztásra; a tanári végzettséggel rendelkező könyvtárosok a könyvtári munka mellett tanítani is tudnának, illetve kisebb könyvtárakban fordítva: a tanítás mellett végeznék a könyvtári munkát, ez általában nem okozna különösebb problémát, mivel a könyvtári (elsősorban a kölcsönzési) munka nagyobb része a délutáni órákra esik, de megfelelő egyeztetéssel délelőtt is van lehetőség a könyvtárhasználati, illetve a könyvtárban tartott órák megtartására; a nagyobb könyvtárakban könnyebb a helyettesítés, ha valamilyen okból (betegség, továbbképzés, más iskolai elfoglaltság) hiányzik valaki; az egyes korcsoportokkal (alsó és felső tagozatos) elsősorban olyan pedagógusok foglalkoznának, akik egyébként is tanítják azt a korosztályt; minden könyvtáros a szakképzettségének (jobban) megfelelő munkát tudná végezni, kiküszöbölve azt a jelenlegi visszasságot, hogy a tanárképző főiskolai végzettségű iskolai könyvtáros munkaidejének nagyobb részében adminisztratív-technikai munkát végez.

Kisebb (összesen egy főt foglalkoztató) iskolai könyvtárakban a heti 20 órában dolgozó könyvtárkezelő munkaidejének felében el tudná látni a szabadidő-szervezői feladatokat, így főfoglalkozásban lehetne alkalmazni, a tanítói végzettségű könyvtáros a heti 4–5 tanítási óra-kezdvezmény ellenében 8–10 órai könyvtári munkát végezne (részben – heti 4–5 – túlórában), ha a készsértárgyakat más tanítja az osztályában (a nagyobb iskolákban ezt a feladatot már két személy látná el, ezért szerepel a táblázatban a 2 × 10, illetve tanároknál 2 × 20 óra). A munkamegosztás is jól megoldható a külön-

böző könyvtári szakképzettségű munkatársak között.

A fenti létszámok alapján tervezhető munkamegosztás természetesen távlati igény és lehetőség, mivel ma még kevés az olyan iskolai könyvtár, ahol legalább három vagy még inkább négy főfoglalkozású könyvtári dolgozó (s nem csak felsőfokú szakképzettségű könyvtáros) alkalmazására volna lehetőség. S feltételezi azt is, hogy több tanár-könyvtár szakos, illetve szakkollégiumi végzettségű tanár, tanító is van az iskolában. A fentiek szerint szervezett munkamegosztás esetében lehetőség van arra is, hogy a könyvtáros tanárok a tanítás mellett könyvtári munkát végezzenek, illetve a könyvtárosok taníthassanak. Így változatosabb, kevésbé egyhangú lehet a munkájuk, az iskolai könyvtárosok számára is biztosítva van a tanítási lehetőség, mivel legtöbbjük azért vállalta az iskolai munkát, hogy a könyvtári teendők mellett taníthasson is. A tanárokkal és a tanulókkal való kapcsolattartáshoz elengedhetetlen, hogy az iskolai könyvtáros legalább egy osztályban tanítson.

Az általános iskolákban a könyvtárhasználati órák rendszeres megtartása már ma is fontos követelmény, a győri iskolák többségében meg is valósult. Szakmailag elfogadható, az iskolai könyvtár teljes dokumentumállományát feltáró katalógus(ok) nélkül azonban nem lehet teljes értékű a könyvtárhasználati oktatás, és akadályozza a színvonalas tájékoztató tevékenységet is.

A győri általános iskolák katalógusainak mielőbbi szakszerű elkészítését az alábbiak szerint tervezzük megoldani: mivel a meglévő könyvállomány az iskolák többségében azonos művekből áll, főlegesen munka lenne minden könyvtárban elkészíteni ugyanazon művek bibliográfiai leírását, osztályozását, ezért ezt az IKK munkatársaival és a főfoglalkozású, felsőfokú könyvtáros szakképesítéssel rendelkező

tanulócsoport száma	szükséges létszám/heti munkaóra	heti munkaóra az alábbi képzettséggel			
		könyvtárkezelő	tanítóképző	tanárképző	technikus (műszaki-zenei)
			könyvtáros		
–16	1/40	20	8	12	–
17–24	2/80	30	10	20	20
25–32	3/120	40	2 × 10	2 × 20	20
32–	4/180	80	2 × 10	2 × 20	40

könyvtárosokkal együtt kívánjuk megoldani, elosztva a leírandó műveket; az így elkészített, az új szabványnak megfelelő bibliográfiai leírásokról, valamint az *Új Könyvek*ben az új szabvány szerint közölt leírásokról fénymásolással készítenénk el, majd irányítva juttatnánk el az iskolák számára szükséges katalóguscédulákat; az IKK-tól a fentiek szerint megkapott katalóguscédulákból az iskolai könyvtárosok kezdetben megfelelő szakmai segítséggel és a már összeállított katalógusszerkesztési útmutató felhasználásával szerkesztik saját iskolai katalógusukat.

A fenti módszerrel és az alább részletezett feltételekkel – terveink szerint 2–3 év alatt – valamennyi győri általános iskola rendelkezne korszerű, a teljes könyvvállományt az új bibliográfiai és katalógusszerkesztési szabályok szerint feltáró katalógusokkal. A bibliográfiai leírásokról a későbbiekben – a másolási munkadíj és az anyagköltség megtérítése ellenében – más iskolai könyvtárak számára is tudnánk katalóguscédulákat sokszorosítani. Ehhez az alábbi feltételek szükségesek: szakképzett könyvtáros a bibliográfiai leírások elkészítéséhez és a katalógusszerkesztéshez; megfelelő írógép a működtetéséhez elegendő szalaggal; elegendő gépirói munkaerő, illetve munkaidő; elegendő mennyiségű katalóguscédula és a másológép működtetéséhez szükséges anyag; nagyteljesítményű, katalóguscédulára közvetlenül másoló fénymásoló.

Az utóbbi kivételével valamennyi feltétel adott vagy megteremthető. Ezen kívül van Commodore 64-es számítógépünk és hozzá DELTEX szövegszerkesztő, amely a szükséges interface-szel a Robotron írógéphez csatlakozik. Így az egyszer már legépelte bibliográfiai leírások hosszabb időre is megőrizhetők, és lehetőség van későbbi ki- vagy újragépelésre is. Ez azonban jóval lassúbb és költségesebb, mint a fénymásolás, és gyakran okoz problémát az is, hogy a gépelte szöveg nem mindig fér el a katalóguscédulán, míg fénymásolás esetén az írógéppel leírt szöveg a szükséges arányban kicsinyíthető.

Fontos feladat az ún. báziskönyvtárak kialakítása is, amelyek – teljeskörű médiatárrá, forrásközponttá fejlesztve állományukkal, szolgáltatásaikkal „mintául” szolgálnának valamennyi győri általános iskolai könyvtár számára, sőt egyes speciális állományrészek gyűjtésével közvetlen szolgáltatásokat is nyújtanának a többi iskolának. A fenti feladatra számi-

tásba vett két iskola állománygyarapításánál ezt a célt folyamatosan figyelembe vesszük, ezért az Arany J. Általános Iskola számára vásároljuk meg azokat a műveket, amelyek az egyes tantárgyak, szakterületek (kiemelten a számítástechnika) oktatását, illetve az ezen a területen végzett kutatómunkát, továbbképzést szolgálják, azonban nem szükséges, hogy minden iskolában meglegyenek. Az Ortutay Gy. Általános Iskola pedig az általános pedagógiai, pszichológiai szakirodalmat gyűjti a fenti szempontok alapján, teljesebb körben mint a többi iskola. Ehhez a feladathoz az objektív feltételek (helyiség, berendezés, AV-eszközök) rendelkezésre állnak, de a személyi feltételek (legalább két szakképzett könyvtáros, egy könyvtárkezelő és egy technikus), a számítástechnikai eszközök és a nem könyvjellegű dokumentumok beszerzéséhez szükséges költségvetési keret ma még nincsenek teljes egészében biztosítva. S nem is a két iskolának kellene ezeket a többletköltségeket fedezni, mivel a báziskönyvtárak nem csak saját iskolájuk pedagógusainak nyújtjanának szolgáltatásokat, hanem a kibővített gyűjtőkörben a győri általános iskolák valamennyi pedagógusának is. Az igénybevétel elősegítésére – terveink szerint – az ilyen célra a bázisiskolák számára beszerzett dokumentumokból minden győri általános iskolai könyvtár számára készítenénk katalóguscédulát, feltüntetve rajta, hogy a dokumentum melyik bázisiskolában található meg. Ily módon saját iskolájuk katalógusából tájékozódhatnának a pedagógusok, hogy melyek azok a dokumentumok, amelyek a bázisiskolák állományából igénybe vehetők, és nem kell más könyvtárhoz fordulni, akár személyesen, akár könyvtárközi kölcsönzési kérelemmel.

Fontos feladat az Iskolai Könyvtári Központ továbbfejlesztése. Mint ellátóbázis és hálózati-módszertani alközpont (a megyei hálózati központ a Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár) szerepét, feladatát csak akkor tudja igazán betölteni, ha elsősorban szolgáltatássegítő feladatokat lát el, és a tömeges, időigényes – elsősorban a felsőfokú szakképzettséget nem igénylő, illetve az iskolán kívül is elvégezhető – munkák elvégzése alól mentesíti a szakképzett iskolai könyvtárosokat, hogy ők munkaidejük nagyobb részét a könyvtárpedagógiai és könyvtári szakmai feladatokra tudják fordítani.

Mészáros Antal